

Ponyi László

Azért a víz az úr

Mundruczó Kornél: Delta

Egy fiú sok pénzzel (euróval) a zsebében megérkezik valahová a Duna-delta csodaszép és vad vidékére. Hazajön. Miként a vidék, ő is hallgatag, nem is tudunk meg sokat róla. Persze igazán ez nem is fontos. Dolgozott valami állatkertben, talán Bukarestben vagy valahol Európában, hazatért, és szándéka van arra, hogy beilleszkedjen a helyi közösségbe. Családja, főként anyja élettársa, idegenkedve fogadja. Megismerkedik a hűgával, akit még sohasem látott korábban. Egymásra találnak, házat építenek távol a helyi közösségtől. Mégsem elég a távol... A „lakásszentelőn” a helybeliek, akik nem viselik el a bűnös kapcsolatot, megalázzák és vízbeölik a testvérpárt...

Mundruczó Kornél filmje egy csomó díjat gyűjtött be az elmúlt időszakban. Nem véletlenül, mert alapvetően rendben van. Szépen kitalálták a képeket, a kamera lassan mozdul. (Azért nem olyan lassan, mint Tarr Bélánál.) Időnként távolságot tart, időnként nem, ahogy kell. Szép és félelmetes, kegyetlen és elbűvölő világot mutat be. Ott vannak az őstípusok is. A testvérszerelem ezeréves motívuma Fauna és Mihail között. A messziről hazatért titokzatos férfi, aki újra helyet keres magának a helyi társadalomban (az persze nem fogadja be). A nevelőapa alig leplezett, majd kitörő szexuális vonzalma nevelt lánya iránt. Jelzesszinten van néhány homályos bibliai motívum is. Bosch és Grünewald szeretnivalóan ronda arcai néznek ránk a kocsmában. Tóth Orsolyát sem véletlenül hívják Faunának a filmben. (Dehogyan Mihail miért Mihail?)

Szóval minden megvan, ami egy jó filmhez kell. Formailag legalábbis. A dramaturgia azonban sajnos akadémikusra és unalmasra sikerült. Már az első percek után a sorsszerűséggel együtt a kiszámíthatóság nyomta rá a bélyegét a filmre. Maradt ugyan némi remény, hogy a film hátra lévő részében talán lesz valami meglepetés. Valami új, valami eddig korábban nem olvasott, nem látott, nem hallott dramaturgiai fordulat. Valami korábban nem tapasztalt, amitől eredeti lesz egy film. Meglepetés nem lett, csak a kőkemény, már Arisztotelésztől is ismert, drámai cselekményszöveg. Ez azért megvan. A cselekmény, az idő és a hely egyben van, a helyzetek és a motívumok szépen fejlődnek ki. Nagyon szerethető az is, hogy Mundruczó nem ítél, nem foglal állást, hanem szinte szenvtelenül – főként az erőszakos jelenetekben – elmesél egy egyszerű és tragikus történetet.

Ebből a szempontból akár mondhatnánk hibátlannak is – biztos ezért is kapott egy csomó díjat – csak éppen nem volt benne semmi új, váratlan, és alapvetően

nem dobta fel az embert. Mihailnak és Faunának szükségszerűen kell pusztulnia. (Az esztétikai, drámai folyamat lényege ez itt éppen.) Tesznek ugyan néhány bamba kísérletet, hogy integrálódjanak a közösségbe, de ezek eleve kudarcra vannak ítélve. Ilyen a fiú igyekezete, hogy segítsen a kocsmában, a film végén pedig a testvérek házszentelőre hívják a helyieket, hogy megosszák velük a gazdag halzsákmányt. Szóval törvényszerűek és unalmasak. Tetteik érthetőek és jogosak, ugyanakkor eltévelyedettek, bűnösök is. Nem is a testvérszerelem, az ezzel együtt járó vérfertőző testiség a legfontosabb motívum a kapcsolatukban, hanem a végzetes egymáshoz láncoltság, egymásrautaltság – drámai létezésük alapja – egy rideg, bár kétségkívül gyönyörű és szabályszerű mikrokörnyezetben. Ahogy a testvérek kiszámíthatóak, úgy kiszámítható a közösség is. Hogy hol, mikor és milyen módon fognak büntetni csak idő kérdése. Először csak jeleznek, aztán az uralkodó erő néhány részeg fiatal képében ítél, majd végrehajt. Sorsot oszt a közerkölcs, így is mondhatnánk, ami persze nem egyértelmű, de a Duna-deltában (akár máshol is) mindenesetre így lehet természetes és magától értetődő is.

Mindezek ellenére, illetve éppen ezért marad az unalom. A klasszikus dramaturgia szabályai szerint pedig annyi minden, annyiféle módon és műfajban készült már. (Talán ha az ösztöneire, művészi intuícióira ezúttal jobban hallgatott volna Mundruczó.) De ez sem baj alapvetően. Így lehet másra is figyelni. Például a szépen kitalált képekre és jelenetekre. A halottas menet a vízen, a híd és a ház építése, a házszentelő félelmetesen gyönyörű képei és fényei. A táj, Lajkó Félix zenéje, Tóth Orsi, Gáspár Sándor játéka. Monori Lili általam annyira szeretett, eszköztelen játéka. Meg az esetleges metaforák és bibliai utalások. Halászat, utolsó vacsora, a fiú ácsként építi a házat. Amikor a tetőn a keresztgerendát állítják fel a munkások, lényegében már Mihailba verik bele a méteres szöveget.

Az utolsó kockákon a kamera hosszan mutatja a fiú mentőmellényét, amelyik lassan sodródik a tengerbe. Magányosan, éppúgy, mint a lány teknőse, aki gazdája nélkül tűnik el a habokban. Marad a csalódás bennem, de rábízom ezt is a vízre...

Díjak és jelölések:

Cannes (2008) – FIPRESCI-díj: Mundruczó Kornél

39. Magyar Filmszemle (2008) – Legjobb eredeti filmzene: Lajkó Félix

39. Magyar Filmszemle (2008) – Gene Moskowitz-díj: Mundruczó Kornél

39. Magyar Filmszemle (2008) – Arany Orsó díj: Mundruczó Kornél

Cannes (2008) – Arany Palma-jelölés: Mundruczó Kornél

Európai Parlament Filmdíja (Lux-díj)-jelölés

Adatok

Delta

Színes, magyarul beszélő, magyar–német filmdráma, 92 perc, 2007

16 éven aluliak számára nem ajánlott

Rendező: Mundruczó Kornél

Forgatókönyvíró: Bíró Yvette, Mundruczó Kornél

Zeneszerző: Lajkó Félix

Operatőr: Erdély Máttyás

Dramaturg: Petrányi Viktória

Jelmeztervező: Breckl János

Producer: Petrányi Viktória, Susanne Marian, Philippe Bober

Gyártásvezető: Sós Judit

Vágó: Jancsó Dávid

Szereplők: Lajkó Félix (Mihail), Tóth Orsolya (Fauna), Monori Lili (Anya), Gáspár Sándor (Fauna nevelőapja)

Lajkó Félix és Tóth Orsolya a Delta című filmben